



N.F.S. Grundtvigs prædiken på Alle helgens dag

Taler

Nikolai Frederik Severin
Grundtvig
Kapellan (hjælpepræst)

Dato

1. november 1812

Sted

Udby

Omstændigheder

Prædikenen er udgivet under overskriften: *Hvorfor kaldes vi Lutheraner?* og er bearbejdet i forhold til den oprindelige prædiken. Se 'Indledning til *Hvorfor kaldes vi Lutheraner?*'
Kilde: Grundtvigs værker

Prædikentekst

Matthæusevangeliet kapitel 5 (Bjergprædikenen)

Salige ere de Rene af Hiertet, thi de skal se Gud! Passelig staa de Ord med alle deres Følgesvende i Dagens hellige Evangelium; thi det er i Dag Alle Helgens Dag; denne Høitid er indsat i Menigheden til en Ihukommelse af alle dem, der ere hensovne i Kristo, alle dem, der ere indgangne i den store Hvile, som Gud haver beredt sit Folk. De vare Rene af Hjertet, derfor indlodes de i Helligdommen til at se Gud, til at erkende ikke længere i Stykkevis – som hernelen, men klart og fuldkommen, ligesom Gud erkender os og sig selv, at beskue det Ansigt til Ansigt, hvilket de her kun saae som i et Speil og i en mørk Tale.

Salige ere de som lide Forfølgelse for Retfærdigheds Skyld, thi Himmeriges Rige er deres! Det fornemme alle Guds Helgene nu, ligesom dette Haab allene gav dem Størke og Frimodighed, medens de vare her tilhuse, thi paa dem alle er den hellige Povels Ord stadfæstede, at alle de, som ville leve gudelig i den Herre Jesu Kristo, maa forfølges, ja det var Frelserens egne Ord, som opfyldtes; thi han haver sagt det: I skal hades af alle Folk for mit Navns Skyld.

Salige ere de Fattige i Aanden, thi Himmeriges Rige er deres! Ogsaa det er stadfæstet: Fattige i Aanden, det var alle Guds rette Helgene, de stolede ikke paa deres Gerninger, de pukkede ikke paa Fortjeneste, nei, de sørgede vel saameget over deres Skrøbelighed og Uværdighed, som over deres Trængsel og Verdens Ondskab; enddog de hver Dag rensedes fra Kødets og Aandens Besmittelse, og

stræbte at fuldende

Hellighed i Guds frygt, saa hungrede og tørstede de dog efter en bedre Retfærdighed; dybt følte de, at Ingen som lever, er retfærdig for Gud, og udrød med den hellige Sanger: salig er den Mand, hvem Herren ikke tilregner Misgerninger, hvis Overtrædelse er forladt, og hvis Synd er skjult! Derfor tyede de Alle i Ydmyghed til den Naadestol, Gud opreiste for Troen i Kristi Blod, og haabede efter Skriftens Ord at retfærdiggøres, uforskyldt af Guds Naade, ved den Forløsning, som er i Kristo Jesu . Der lærte de at elske den Gud, som elskede dem først, Kristi Kærlighed tvang dem, i det de maatte saaledes dømme, at dersom Een er død for Alle, da ere de Alle døde, døde fra Synden, og skyldige til ei mere at leve sig selv, men Han som er død og opstanden for dem. I Hans Kærlighed bleve de, og holdt Hans Befalinger, de vare barmhjertige, fordi de vilde takkes Faderen, som er barmhjertig, fordi Barmhjertighed var dem selv vederfaret; de tilgave Alle, ligesom Gud tilgav dem i Kristo , de ledte ikke efter Skæven i Broderens Øie; thi de saae Bjelken i deres eget; de gav den, som bad, og vendte sig ei fra den, der vilde laane, thi de kaldte Intet deres Eget, men sig selv Guds Husholdere; de gjorde vel mod Utaknemmelige og Onde; thi de vilde kaldes den Høiestes Børn, som lader sin Sol opgaa over Onde og Gode og lader regne over Retfærdige og Uretfærdige. De taalte Trængsel og Forfølgelse, fordi de vidste, at hvo som ikke tager sit Kors og følger Jesum, kan ikke være hans Discipel.

Saaledes kunde jeg længe tale om Guds Helgenes Dyder, men det gøres ei behov; thi hver som troer paa Jesum, veed ogsaa at han er skyldig til at omgaaes i Kærlighed, ligesom Jesus, og Kærlighed gør Næsten intet Ondt, men alt det som Godt er. Jeg siger det Onde, for at Ingen skal mene Han er i Kristo, naar Han er Syndens Tjener, og for at lægge det paa Hjerte, at endog rette Kristne ene er istand til at øve sand Dyd, er det dog deres Vis aldrig at tænke, de kan fortjene Himmerig med deres gode Gerninger; thi de mærke vel, at Synden boer i dem, og tager dem mangengang fangen imod deres Villie, de komme de forbigangne Dage ihu, og vide at det var Troen som frelste dem fra Syndens Herredømme, at det er Kristi Kraft, som teer sig i deres Skrøbelighed, at det er den Himmelske Fader selv, som ved sin Helligaand virker i dem baade at ville, og at udrette det, som er Ham behageligt.

Saaledes tænkte og troede ogsaa den Guds Helgen, hvis Navn og Gerning vi i disse Lande paa denne Dag pleie mest at ihukomme, den Ordets tro Tjener, vor

Herres Jesu Kristi Stridsmand og Kæmpe: *Morten Luther*.¹

Hvorfor vi mest have kommet ham ihu, hvorfor vi kaldes efter hans Navn, det skulde man tænke alle vidste, ligefra det stavende Barn til den rystende Olding; men det er ikke saa, der er kun Faa som betænke Saadant nuomtide, og derfor vil jeg i Dag, ved den samme Helligaands naadefulde Bistand, som ledsagede ham og alle Guds Helgene hjem, udlægge for eder

Hvorfor vi kaldes Lutheraner, lutherske Kristne.

At fødes til Verden, I Elskelige, det er vist nok en underlig Ting, enddog kun Faa betænke det, fordi man daglig kan se Magen. At vi engang skal dø fra Verden, og det kanske i Dag eller i Morgen, det er ogsaa underligt, og det vilde de Fleste helst glemme, thi det er meer end forunderligt, det er forfærdeligt. Det var sørgeligt nok, om vi vidste at det var forbi med vort Liv og vor Rørelse, naar de klappe Graven til, og give Legemet i Ormes Vold; dog det fik saa være, var der ingen Glæde, var der heller ingen Sorg, og af den Sidste har vi vel alle mest, det kunde da være ret godt at ligge der, hvor Man er kold og stiv, og hører ikke Trængerens Røst. Men der er en forunderlig Røst, som vi kalde Samvittigheden, det er en haard Tugtemester, enstund kan vi vel binde Munden paa ham, eller gøre slig en Tummel omkring os, at vi ikke høre, hvad han siger, men naar Han saa engang imellem træffer os ene og stille, ved den mørke Midnatstide, paa Sygesengen eller i anden Dødsfare, da er han høirøstet og altid peger han paa Graven, som han vilde sige: tænk ikke du skal ligge der i Ro, da skal du nødes til at gjøre Regnskab for Ham deroppe, og da kommer Pinen.

I veed selv, I Elskelige, hvis I ellers ikke have sovet eders ganske Liv, at det er ingen løs Tale, men Sandhed jeg fører; men er det saa, at vi efter et stakket Liv her i Verden, maa frygte for at drages med Død og Samvittighed uden Haab, da skulde vi jo heller ønsket, at vi aldrig vare blevne fødte. Men var der nu Een, som kunde og vilde frelse os fra Dødens Frygt ved sandfærdig at love os et Liv, og vel at mærke et saligt Liv efter Døden, da maatte vi vel med mere Ret kalde os efter Hans Navn, end efter vore Forældres, hvem vi næst Gud, have at takke for det legemlige Liv. Men hvem kan det? et Menneske vist nok ikke, han kan ikke stille sig selv tilfreds, end sige Andre, som alvorlig bekymres for Saadant. Faderens Eenbaarne, Jesus Kristus, Han kunde derimod, og af sin ubegribelige Kærlighed vilde Han, ikke allene love sine Troende, men med sin egen Pine og Død tilkøbe dem et evigt, saligt Liv. Hvo som troer og bliver døbt, Han skal blive salig, men

hvo som ikke troer, han skal fordømmes, det er hans kærlige og varslende Tale. Nu døbes Børn rundt i Landene, og genfødes saaledes til Guds Rige, i det de indpodes i Kristo, derfor kaldes vi Kristne.

Men I Elskelige! hvoraf vide vi, at Guds Enbaarne for henved 1800 Aar siden vandrede synlig paa Jorden, leed og døde for os, opstod og gav os den herlige Forjættelse? Hvoraf, uden af den Bog, hvilken Sandhedens

Helligaand oplyste de hellige Mænd til at skrive, af den Del i Bibelen, som heder det ny Testamente. Hvordan Besked vi nu vilde havt om Troens Sandheder, dersom de Mænd, der ved Underværker stadfæstede, at den Helligaand virkede med dem, ikke havde opskrevet hvad vi havde behov at vide om Jesu Levnet og Lærdom, det kan vi slutte os til, ved at se hvordan det stod til med kristelig Kundskab og Tro, da Gud for 300 Aar siden opvakte sig en Tjener i Morten Luther. Kun i 300 Aar havde Bibelen dengang været saagodt som glemt, og allerede var Det, Man kaldte Kristendom, blevet et saadant Væv af Drømme og Eventyr, at den som brugte sin Forstand, maatte slutte, det var Løgn tilhobe; saa at de Fattige i Aanden, de som hungrede og tørstede efter Retfærdighed, vare hardtad ligesaa ilde farne midt i Kristi Menighed, som om de havde levet mellem Tyrker og Hedninger. Det hjalp dem kun lidt at de hørte Fortællingen om Guds Søn, som havde været paa Jorden og lidt Pine og Død; thi at det kunde hjælpe til Syndsforladelse og Salighed, det havde man af Vantro og Ondskab med Villie glemt; derimod heed det, at naar man opramsede en Hob Ord, Man ikke forstod, saa skulde Jomfru Marie og alle Helgene bede for dem, og naar de gave Almisser, meest til Kirker og Kloster, da kunde de vente at komme til Himmerig, naar de havde været i Skærsild, og der kunde Pinen forkortes, naar Præsterne fik Penge. Den Himmelvei, syntes magelig for de Ugudelige og Ubekymrede, men intet gudfrygtigt Sind kunde stilles tilfreds ved Saadant, for det var intet Raad uden at den barmhjertige Gud gav sine Børn, som fordem og nu de gudfrygtige Hedninger, en underlig Trøst i Andagtens Øieblikke, til den maatte de holde sig i Kamp og Anfægtning, i Nød og Død, men vidste ikke at gøre sig Regnskab for deres Haab, maatte derfor mangengang bedrøves i Sjælen og frygte for at de bedroge sig selv.

Nu kom Luther, det var gaaet ham ligedan, men Gud føiede det saa, at han fik sin Bibel i Haand, og annammede Tro paa det guddommelige Ords Sandhed. I den sidste Tid vare der ikke saa Faa mellem de Bøglærde, som vidste, at Man indbildte menig Mand Løgne, ja at der i Bibelen stod ganske anderledes at læse,

men enten fattedes de Troen, eller Kraften og Frimodigheden, Bibelen læstes kun paa et fremmed Tungemaal, Lægfolk og menig Mand kunde for det Meste ei engang læse deres eget, og Bibelen var dem formeent. Men nu gik det anderledes, Luther udlagde Bibelen paa Folkets Maal, hans Modstandere turde ikke for Folkets Skyld sige at de ikke troede Bibelen, og de maatte da se til at dreie dens klare Ord efter deres Løgn, men det hjalp kun lidt: "I Ordet vist skal lade staa og kun faae Skam til Takke," det var Luthers Tale, og nu fik Alle, som vilde, egen Kundskab om Guds Raad til Salighed. Luther var da det store Redskab i Guds Haand, som igen oplod Bibelen, Kildevældet for det evige Livs visse Haab og det var intet Under om de, der skønnede paa den Velgerning, og de med, der vilde lade saa, Intet havde imod, at Man kaldte dem Lutheraner. Vist kunde det Navn og være en sømmelig Paamindelse om, hvad Tak de skyldte Gud, der ved Luther førte dem saa faderlig fra Mørket til sit underfulde Lys, en Paamindelse om, at de herefter bedre skulde være og vogte paa den hellige Bog, der gemmer Sandheden i usvigelige Ord.

Ja, I Elskelige! vist kunde det være passeligt, at de, at vore Forfædre kaldtes Lutheraner, enddog den salige Mand heller vilde de skulde kalde sig evangeliske, det er bibelske Kristne, som var det samme med andre Ord, thi det sagde Luther aabenbarlig, jeg vilde ønske, at alle mine Bøger var brændte, førend de skulde holde et eneste Menneske fra at læse sin Bibel. Dog, det havde ingen Nød, Han satte gode Afvisere paa hvert Blad han skrev, som maatte drive hver Læser, der elskede Sandhed, til den Guldgrube, hvorfra han bekændte, at han selv havde hentet alt hvad der duede hos ham, og hvor der var Nok for alle at lede efter, til Verdens Ende.

Men nu vi, I Elskelige! hvorfor kaldes vi Lutheraner? jeg siger, vi kaldes, thi selv kalde vi os ikke længere saa, de fleste Boglærde skamme sig ved det Navn; Er det fordi de betænke, at vi ikke døbtes i Luthers Navn, og at ikke han, men Kristus er korsfæstet for os; er det fordi de betænke, at Luther var og et skrøbeligt Menneske, som imellem maatte tage Feil og har taget Feil af Skriftens rette Mening; er det af Omhyggelighed for Kristi Ære og Bibelens Myndighed? Nei tilvisse, derfor er det ikke, men hvergang de kaldes Lutheraner, er det som om Kristus raabte til dem om Luther, som Han sagde til Jøderne om Abraham: Vare I hans Børn, da gjorde I hans Gerninger, men nu søge I at slaa mig ihjel, det havde Luther ikke gjort. Saa er det, og naar de turde for Folkets Skyld, som endnu har en vis arvet Ærbødighed for Jesus og Bibelens Navne, da sagde de reent ud, hvad de Dristigste har sagt, at de ligesaalidt vilde hede Kristne, som

Lutheraner, at de nok tro, der staaer megen Løgn i Bibelen, men ikke eet Ord, som er sandt *fordi* det staaer der. Saadant er øiensynligt, thi det der forarger dem hos Luther, er netop det Samme, som Jesus og Hans Apostle har sagt med tydelige Ord. Vi har i Grunden ikke andet Vidnesbyrd behov end hvad de aabenbar sige, at en Ting er ikke sand fordi den staaer i Bibelen, men fordi de med deres Forstand kan begribe at det er sandt; thi naar de da, for Folkets Skyld, maa sige, at Bibelens Ord er Sandhed, er det jo ligefrem, at de, ligesom Luthers gamle Modstandere, maa vende og dreie Ordene, til de faae deres egen Mening ud. Kunde de først faae menig Mand saa oplyste, at de heller ikke meente Noget var sandt, *fordi* det stod i Bibelen, da skulde de snart lægge den hellige Bog paa Hylden. Dog det er jo, saa at sige, allerede skeet; imod een Præst, der i Kirken *stadfæster* sine Ord med Bibelens, ere der i det mindste, tilvisse tyve, som enten aldrig bruge Bibelsprog, uden hvor de høit nødes til det, eller kun et Par Ord imellem, for at vise de Enfoldige, at det ogsaa staaer der, eller, at det ikke er sandt, hvad Man har bildt dem ind om Kristi Guddom, og Forløsningen ved Ham, om den Helligaands Oplysning og Bistand og kort sagt, om alle de Sandheder, for hvis Skyld vi ene behøve Bibelen, da intet Menneske af sig selv kunde vide dem. Ja visselig maa Man med Rette sige til de fleste Boglærde nuomtids, hvad Frelseren sagde til dem, der dengang forvildede Folket: Ve eder, I Skriftkloge, I have taget Kundskabs Nøgel, selv vil I ikke gaa ind og dem som vil, holde I ude!

Det var nu dem, men saa de, som enddog de kaldes Boglærde ei kan læse et Ord i den fornemste af alle Bøger paa dens egne Tungemaal, saa Lægfolk og menig Mand, dem kan vi vel dog endnu kalde Lutheraner? Vare de Luthers Børn, da gjorde de Luthers Gerninger, da randsagede de selv i Skrifterne, om ogsaa de Ting forholdt sig saaledes, som de der kalde sig Skriftkloge vil indbilde dem. Gør de nu det? Nei desværre intet mindre, og her ligger Grunden til al Elendigheden. Præster og Skriftkloge maatte være saa vantro, at de ikke troede der var en Gud til, de vilde dog nødes til at tale som Bibelen, naar Folket selv læste den flittig. Da skulde Ingen bilde dem ind, at Jesus sagde om sig selv, han var kun et Menneske, thi de hørte hans Ord: Faderen og jeg ere Eet; ligesom Faderen opvækker Døde og gør Levende, saaledes gør og Sønnen levende, *hvem Han vil*; eller: Ingen kan fare op til Himmelen, uden Han, som nedfoer fra Himmelen, Menneskens Søn, som *er i Himmelen*, eller: Menneskens Søn skal komme i Himmelens Skyer og alle hellige Engle med Ham, og Han skal sidde paa sin Herligheds Stol og alle Folk skal forsamles for Ham, og Han skal skille dem ad, som en Hyrde skiller Faarene fra Bukkene, og Han skal sige til dem ved sin høire Haand: kommer hid I min Faders Velsignede! arver Riget, som eder er beredt

fra Verdens Grundvolde bleve lagde; men til dem ved den Venstre: gaar bort fra mig, I Forbandede! i den evige Ild, som er beredt til Djævelen og hans Engle. Da skulde Ingen indbilde dem, at Lærdommen om Forløsningen var et Præstepaafund i de gamle dumme Dage, thi de hørte Jesum selv sige, at Gud hengav sin Eenbaarne, for at hver som *troer paa Ham* ikke skal fortabes, men have det evige Liv, at Menneskens Søn hengav sit Liv til en Igenløsnings Betaling, at Han udøste sit Blod til Syndernes Forladelse. Da skulde de høre Ham love sine Apostle Sandheds Helligaand, som skulde ledsage dem til al Sandhed og forkynde dem de tilkommende Ting; og Ingen skulde snakke dem for, at det kun havde lidt at betyde, hvad Apostlene sagde, fordi de ikke forstode Jesus, og snakkede Jøderne efter Munden. Paulus skulde lære dem noget andet naar Han siger: fordi Verden af bare Klogskab ikke kendte Gud i Hans Visdom, saa behagede det Gud formedelst den daarlige Prædiken, at gøre dem salige, som tro; Jøderne elske Tegn og Grækerne elske Visdom, men vi prædike Kristus den Korsfæstede, som er *Jøderne en Forargelse og Grækerne en Daarlighed*; thi det Korsens Ord er vel dem en Daarlighed, som blive fortabte, men os, som blive salige, er det en Guds Kraft; thi visselig, det er dog ikke at snakke Folk efter Munden, eller, som de kalde det, læmpe sig efter Tidsalderens Fordomme.

Dog, hvad nytter det at tale om, hvorledes vore Oldefædre kunde og vilde taget de nymodens Præster i Skole, dersom de havde levet sammen, det kunde ikke ske, thi Præsterne ere imellem de Sidste som foragte Bibelen; naar de gøre det, da er det Herren, som tager sit Lys bort, fordi hardtad Ingen vil glæde sig i dets Skin, fordi det forsømmes, forsmaaes og bespottes. Visselig, den Mand som ei vidste Mere af Bibelen, end hvad dog de Fleste i deres Katekismus lære, og hvad de høre Præsten oplæse i Kirken, naar han havde lagt det paa Hjerte, kunde godt holde Bog med sin Præst i de fleste Dele; men de bryde sig Lidt eller Intet om Guds Ord og deres arme Sjæles Salighed, det er Tingen. De, som lægge sig efter Lov og Ret, efter Lægekonst og anden verdslig Kundskab, lade for det meste haant om Guds Ord, eller læse det dog aldrig; Købmænd og Haandværkere ere og for det meste saa kloge, at de veed, Bibelen er en dum gammel Bog; Bønderne passe deres Agre og deres Øxen, Hellig og Søgn, gide ei hørt Ordet, mindre læst det, og endnu allermindst tænkt efter, hvad det kommer dem ved; de Dristigste og Ugudeligste spotte aabenbar, thi det har de lært i Ølhus og Krambod, det lære Mange som Krigsfolk, ikke allene ved Krus og i Kippe, men af Øverster og Hovedsmænd; hvor menig Mand endnu har, hvad Man kalder den gamle Tro, der er det mest kun, at Han mener, Gud skal gøre ham salig, naar han ikke kan være her længer, fordi Han troede, at Kristus har forløst ham, som Han troede

saamangt et Eventyr, som Han aldrig tænkte paa, om det var Sandt eller Løgn, fordi Han gik til Kirke engang imellem for et Syns Skyld, og til Alters efter Sædvane. Saaledes staar det sig i Landene, og skal Man da kalde slige Folk Lutheraner, ja skal Man kalde dem Kristne? I hvilket Hus, uden i Præstens, seer Man en Bibel? de Huse ere snart talte, og i de fleste af dem ere endda Møl, ei Mennesker, den hellige Bogs Gæster. Sandelig, det er kommet saavidt, at jeg er vis paa, der hist og her findes gudfrygtige Mennesker, som under Bekymringen for deres Sjæls Salighed ei veed, hvor de skal, hvor de tør søge Oplysning om Guds hemmelige Raad til Synderes Frelse, om Landet bag Graven. Føle de sig ogsaa i andægtige Øieblikke drevne til Bibelen, da skamme de sig hardtad for sig selv, ja de vilde skamme sig overmaade, hvis Nogen traf dem med den hellige, foragtede Bog i Haand og kunde tænke, at de der søgte Trøst og Opbyggelse. Ja, vare de end dristige nok til at foragte Saadant, maa de da ikke blive bange, naar de høre Skraalet af de selvgjorte Skriftkloge, om alle de Kundskaber, om al den Lærdom, der udkræves til at forstaa Bibelen, til at have Nytte, istedenfor Skade, af den hellige Bogs Læsning? Maa de ikke i det mindste holde sig borte fra den lutherske Udlæggelse, og ty til Saadanne, hvor just det fattes, som de behøve, hvor Bibelens søde, enfoldige og klare Ord ere udvandede, opskruede, formørkede, ja mangengang forvanskede? Hvorfor kaldes vi da Lutheraner? Fordi vore Forfædre tænkte anderledes end vi, fordi de betænkte Jesu Ord, at det dog ikke kan nytte et Menneske, om han vandt den ganske Verden, naar han skulde tabe sig selv, tage Skade paa sin Sjæl, fordi de troede Luthers sandfærdige Tale om Bibelen og Kristus og gjorde hans Gerninger. Troen og Kærligheden er forloret, kun Navnet have vi tilovers, som et sørgeligt Mindesmærke om Fædrenes Rigdom, om Rigdommen, de sankede der, hvor hverken Rust eller Møl er tilhuse, og hvor Tyve ei komme, den Rigdom, de nu eie og beholde i Evighed der, hvor deres Borgerskab var og er, i Himlene, hos den Kristus, som beredte dem Værelser i Faderens Hus?

Men, I Elskelige! hvad skal vi med det tomme Navn? Tro vi at vi ere klogere end Fædrene, at det er klogere Man bygger sig en Himmel paa Jorden af Øienslyst, Kødslust og Livets Overdaadighed, og lader det komme an derpaa, om Gud vil tage os til sig, naar vi skal herfra, eller vise os derhen, hvor der er Graad og Tænders Gnidsel, hvor Ormen ikke dør og hvor Ilden ikke udslukkes; nu vel, saa lader os bortkaste Navnet! Lader os male det paa Fædrenes Gravstæder, hvor det har hjemme! Lader os tage os et nyt Navn, der passer, der siger, hvad vi vil være, hvem vi vil følge! Men hvor er et saadant Navn? Kristne kan vi ikke kalde os, thi Kristus tro vi ligesaa lidt som Luther, begges Navne bør vi kaste tilhobe,

lade dem være samlede, som de var, da vore Fædre bar dem, samlede, som Kristus og Luther ere i Faderens Hus. Hvo som foragter Den jeg sender, sagde Frelseren selv, han foragter mig, og hvo mig foragter, foragter Faderen, thi Faderen og jeg ere Eet. Intet Navn, som henviser paa Samfund med Gud eller Himlen, maa vi da vælge, thi vi vil jo raade os selv, styre os selv, Intet have med Gud at gøre, saalænge vi leve, og kun tage mod Salighed efter Døden, som en fortjent Løn, Gud er nødt til at give os. Nu, saa lader os da vælge et af de mange Navne, hvormed vore kloge Mænds Bøger prale, lader os hede fri Fornuftvæsner, Verdensborgere, eller allerhelst Jordborgere, thi det vil vi jo være, det vilde vi jo gerne blive i al Evighed, hvis det gik an! Men lader os da ogsaa have Mod til at ligne os selv i alle Stykker, lader os med Kristi og Luthers Navne afskaffe Alt, hvad der minder om dem og om Himlen! Lad de Boglærde trættes om, hvem der imellem de dumme Jøder dog vare saa kloge, at de kunde digte de smukke Løgne, lad dem kives om, enten Kristus skal kaldes en Bedrager eller en Sværmer, om Han staar over eller under Mahomed, men vi vil dog ikke længere paa hans Ord lade vore Børn døbe i Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn, vi vil dog ikke i Luthers Katechismus lade dem læse det Budskab om den treenige Gud og Jesu Forsoning, som Troens Artikke, vi vil dog ikke i Kirken uddele Velsignelsens Brød og Vin, som om disse vare Kristi Legems og Blods Samfund, ikke lade Præsterne sværge falskelig paa Bibelen og den lutherske Troesbekjendelse? Vi vil tænke og leve efter vort eget Hoved, drages med Samvittigheden saagodt vi kan, indtil denne Verdens Skikkelse forgaar for det brystne Øie, og lade det komme derpaa an, om det, trods al vor Klogskab, skal oplukkes i Helvede, i Pinen, om det er sandt, hvad Jesus har sagt ved sin Tjener Johannes, at hvert Øie skal se Ham, ogsaa de, som gennemborede Ham ved Vantro og Ugudelighed, at Jordens Slægter skal hyle og jamre sig for Ham, naar Han kommer paa Guds Vredes den store, forfærdelige Dag, da Ingen kan bestaa, uden Den, der tør glæde sig ved Hans Lidelsers Samfund og Hans Opstandelses Kraft?

Skal vi prøve dette Vovespil, hvor der spilles med en Evighed, med Dage uden Tal, med Længde uden Ende; eller skal vi betænke os, søge Herren den Stund Han kan findes, og kalde paa Ham den Stund Han er nær; skal vi forlade de ugudelige Veie og de forfængelige Tanker, og omvende os til Gud, at Han kan forbarme sig over os? O ja, I Elskelige! lader os det! lader os ikke trodse Herren; thi mon vi ere stærkere end Han? Lader os dog ikke mene, at vi kan foreskrive Gud hvad Han skal gøre, at vi, Støvets og Øieblikkets Børn, kan udgrunde vor Skabers urandsagelige Raad eller følge Ham paa Hans usporlige Veie! Lader os

dog ikke glemme vore Synder og pukke paa den Guds Retfærdighed, som maa fordømme os! Lader os dog høre efter, om Samvittigheden ikke siger det samme, som Skriften: forbandet er hver den, som ikke gør *alle* de Ting, som Loven byder! Lader os dog overveie, om vi have givet Herren Noget, som efter Døden skulde betales os! Lader os bekende angergivne: Herre, vi have syndet med vore Forfædre, vi have mishandlet og havt os ugudelig! Lader os bede ydmygelig: Herre, handle ikke med os efter vore Synder, og betal os ikke efter vore Misgerninger! Lader os sukke redelig til Gud om Lys, o! da skal Han lade det skinne i vore Hjerter, saa vi erkende Guddomsklarheden i Jesu Kristi Aasyn, da skal Han ved sin Helligaand give os den Forstand, at Hans Ord er Sandhed, da skal Døden miste sin Braad og Graven sin Rædsel; da skal vi være Lutheraner, om vi end ikke kaldes saa; da skal vi med Rette kaldes efter Kristi Navn og Han skal kendes ved os for sin Fader og alle Hans Engle, naar Han kommer at blive herlig i sine Hellige, og forunderlig i alle dem, som tro! O! prøver det engang, at bede alvorlig til Lysenes Fader! Det er dog vel ingen Skam at bede til sin Skaber, at ydmyge sig for sin Dommer! Det er dog vel Umagen værd at faae at vide, om de Selvkloge have Ret, som sige, at Gud ei hører Bønner, eller Jesus, som vidnede, at den Himmelske Fader giver alle dem sin Helligaand, som bede Ham derom. O, det gælder jo dog om Fred og Trøst og Haab i Trængsler og Angester i Nød og Død, ja om en Evigheds Glæde eller Kval. Naar I saaledes have bedet ydmygelig med Sandhedskærlighed, spotter mig da, om I kan, om I vil!

Og nu endelig I, mine Brødre i Embede og Tro! I, som viedes til Ordets Tjenere og tro Ordet, o! lader os dog aldrig glemme, hvorfor vi kaldes Lutheraner; lader os gaa frem i Luthers Aand; thi det er i Guds; stride mandelig og forstyrre Befæstninger, som ophøie sig mod Guds Ord! Lader os med dette Aandens Sværd, hvis underlige Kraft, til at saare og læge, vi selv have fornummet, gaae i aaben Feide mod alt Ondt, mod Hykleri og Sjæledorskhed, som mod Forargelse og aabenbar Vantro! O, lad dog ei Menneskefrygt og timelig Omhyggelighed binde vor Tunge! lad Ingen indbilde os, at Fordærvelsen ei er saa stor, at vi behøve at støde i Basune! Se vi det ikke for vore Øine, hvor Lasten gaar omkring med sin frække Pande, hvor Liderlighed bryster sig, hvor Egennyttens trodser, hvor Overdaadigheden udmarver? Høre vi det ikke, hvor høit der spottes med Guds frygt og Dyd, se vi ikke Kirkerne tomme, Menneskene kolde og Bibelen i Støvet? Hvergang vi fristes til at mene, at der er ingen Nød paafærde, da lader os betænke, at netop denne Mening er det usvigeligste Kendemærke paa Tidens dybe Fordærvelse. Verden ligger altid i det Onde, der er altid Nød paafærde; hvor Gud bygger sig en Kirke, reiser Satan flux sin Synagoge derhos, og naar

derfor Zions Vægtene blive som stumme Hunde, da er det Tegn til, at selv de ere blevne lunkne, og hvor er da Varmen? da er det Tegn til, at de maa vente sig stor Modsigelse og Vrede, Spot og Latter og Forfølgelse, hvis de opløfte Røsten; men er det da ikke høi Tid at tale, at raabe af Struben? Jo, visselig, det er den sidste Time, og tie vi, da skal der i den næste Slægt end ikke findes Præster som tro.

Tænke I kanske, at Tale ei nytter? om nu saa var, hvad da? vil Keppen trættes med den som løfter den? dertil ere vi satte, dertil ere vi kaldte med saa helligt et Kald, der vi døbt, der vi lagde os efter boglig Konst, der vi viedes til det skrevne Ords Tjenere. Og hvad om Nytte at tale? er det os da til ingen Nytte at vi redde vore egne Sjæle? Siger ikke Herren til os alle, som til Profeten: advarer du ikke den Ugudelige, da skal han dø i sin Misgerning, men hans Sjæl vil jeg kræve af din Haand, men advarer du ham og han dog ikke omvender sig, da skal han dø, men du, Du har reddet din Sjæl. Behøves der anden Spore for en troende Præst til at tale som Guds Ord, uden Sky til Faa eller Mange som Herren forlenede Kraft? Og hvad siger Kærlighedens Lov? siger den ikke: elsk din Næste som dig selv! Skal denne Kærlighed kun være til Næstens Legeme, og ikke til hans udødelige Sjæl. Ja, for dog at sige Alt, mene I, at Gud havde sat os her med Tro i Hjerte og Tunge i Mund, dersom der ikke var en Eneste, som vilde agte paa vor Tale i Herrens Navn? Og da, I Elskelige! hvo som omvender en Broder fra hans vildfarende Vei, han har frelst en Sjæl fra Døden; hvor er det Troende Hjerte, som ikke opfyldes med hellig Glæde ved Tanken? og hvormange vildfarende Brødre mene I ikke der er nuomtide, hvis Hjerter ikke ere onde, men som forførtes af Verdens Tryllefløite, henreves af Tidens Malstrøm! Jeg veed der er imellem eder, Herrens Navn være lovet! troende Mænd, som fik Indsigt og Mæle til at raabe gennem det store Talerør, som Gud skænkede sit Ord, der Han vilde opvække Luther; Fienden har nu tudet derigennem en stund, det er høi Tid, at han drives paa Flugten og giver Plads for Herrens Tjenere. Men hvi nøle I da, hvi komme I ikke frem? Ere I bange for at drages med ham? er Han i eder nu ikke længere større, end han i Verden; er Aandens Sværd blevet rustet, er Troens Skjold blevet hullet, kan Saliggørelsens Hjelm ei holde Hovedet i Veiret? Nu vel, Han som gav Rustningen mægter vel at styrke og lave den igen, og I har dog vel ikke glemt, hvor Han boer; I veed dog vel, at der for det troende Hjertes andægtige Bønner er en slagen Kongevei til hans hellige Borg, og at de aldrig komme tomme tilbage! O, I Elskelige! lader eders Sendebud færdes paa denne Vei, som Jesus lagde der Han opfoer, lader dem færdes der aarle og silde; da skal I vel vorde udrustede med det som eder fattes; thi hvad er det dog andet end ret brændende Kærlighed til Gud, hans

hellige Ord og de vildfarende Brødre, og Frimodighed til at gaae Fienden under Øine, at høre uforfærdet paa Djævlelatteren, og om det skulde gælde, sige Farvel til det Timelige, til Gods eller Ære eller Liv!

Men, vil I ikke ved Bønnen søge den Hjælp som er af Gud til at kunne staa for Høie og Lave og vidne om Kristus, nu vel! saa vider kun dette, at Frelseren vil skamme sig ved eder, fordi I skammede eder ved Ham og Hans Ord, at hvo som elsker Forældre eller Venner, Gods eller Ære eller Liv mere end Ham, er Ham ikke værd! Jeg vil i Herrens Navn se til, ved den Helligaands naadefulde Bistand at redde min Sjæl, og holdeden Eed jeg svor for Guds Aasyn, der jeg blev hans viede Tjener, at stride, om det saa var til Blodet, for Hans hel lige Ord. Vel er det tungt for Kød og Blod, men det maa ikke hjelpe, naar det kniber allerhaardst, tænker jeg, Gud lader mig komme Dagens hellige Evangelium ihu: "Salige ere I, naar Man bespotter og forfølger eder, og taler allehaande Ondt om eder for min Skyld, *og lyver det!* Glæder og fryder eder; thi eders Løn skal være stor i Himmelen, og de have saa forfulgt Profeterne, som vare for eder." Slig Tale, haaber jeg, skal muntre mig til at synge med den salige Luther:

Und wenn die Welt voll Teufel wär', und wollt' uns gar verschlingen,
so fürchten wir uns nicht so sehr, es soll uns doch gelingen;

der Fürst dieser Welt,
wie sauer er sich stellt,
thut er uns doch nicht,
das macht, er ist gericht, ein *Wörtlein* kann ihn fällen.

Das Wort sie sollen lassen stahn, und kein Danck dazu haben;
Gott ist mit uns wohl auf dem Plan mit seinem Geist und Gaben; nehmen sie
uns den Leib,

Gut, Ehr', Kind und Weib,
laß fahren dahin,
sie habens kein Gewinn,
das Reich muß uns doch bleiben.

1. Henviser til den tyske reformator Martin Luther, der i Danmark også var kendt som Morten Luther.

Kilde

N.F.S. Grundtvig. Hvorfor kaldes vi Lutheraner? Prædiken paa Alle Helgens Dag (1812). Grundtvigsværker.dk

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Allehelgen, Første tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 1800-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/n-f-s-grundtvigs-praediken-pa-alle-helgens-dag>